

Комунікативний простір як фактор трансформації бібліотеки ВТЕІ КНТЕУ. Обмін досвідом

**Чорна Тетяна Іванівна,
бібліотекар I категорії бібліотеки ВТЕІ КНТЕУ**

Сучасні процеси, що відбуваються в нашій державі, вимагають перегляду пріоритетів у роботі бібліотек та створення гнучкої, динамічної структури, комфортного середовища, привабливого простору для спілкування, навчання, відпочинку з використанням новітніх інформаційно-комунікативних технологій, що забезпечують надання широкого спектру інноваційних послуг.

Трансформація бібліотечного середовища може здійснюватися і без кардинальної зміни існуючого типу бібліотеки. Головною особливістю розвитку бібліотеки сучасного закладу вищої освіти України є розвиток її комунікаційного потенціалу за допомогою нових інформаційних технологій та можливостей мережі Інтернет, тому сучасні бібліотеки закладів вищої освіти, інтегруючи у світовий інформаційний простір, не можуть успішно функціонувати та бути конкурентоспроможними, не просуваючи свої освітні продукти та послуги в інформаційно-мережевому середовищі. Від цього залежить досягнення освітніх цілей закладів вищої освіти. У сучасній бібліотеці закладу вищої освіти комунікація посідає одне з найважливіших місць у зв'язку з розвитком інформаційно-комунікативних технологій. Тому сьогодні слід говорити не просто про комунікаційний простір, а про електронно-документну комунікацію бібліотеки.

Розвиток комп'ютерних технологій надає можливість бібліотеці бути конкурентоспроможною на ринку інформаційних послуг. Формування бібліотечного простору неможливе без віртуального середовища, яке є місцем спілкування бібліотекаря і користувача, має безліч можливостей для популяризації книги і читання, сучасних бібліотечних послуг, залучення нових відвідувачів. Сьогодні набуває актуальності саме використання віртуального простору. Кожна бібліотека, яка має комп'ютерну техніку, обов'язково створює власний офіційний веб-сайт, підтримує та розвиває його, наповнюючи новими матеріалами всі функціональні розділи.

Завданням бібліотек у комунікаційному просторі сучасності є збереження і передача документальної інформації. Новітні телекомунікаційні технології завдяки відповідному рівню комунікативної культури

забезпечують право на доступ до інформації, надають умови для поширення будь-якої інформації; є вільною комунікацією й інструментом подальшого підвищення рівня інформаційно-комунікативної культури. Використання комунікативних технологій дає змогу істотно розширити канали взаємодії бібліотеки і користувача.

Одним із завдань діяльності бібліотеки закладу вищої освіти цілком збігається з призначенням бібліотеки як комунікаційного феномену. Системно-функціональне її призначення пов'язане зі створенням комунікативного простору для своїх користувачів – викладачів і здобувачів вищої освіти, незалежно від форм їхньої участі в освітніх процесах інституту.

Таким чином, питання впровадження в бібліотечну практику комунікаційних технологій, створення власних електронних ресурсів і визначення тенденцій їхнього подальшого розвитку є справою державного значення. Новітні електронні технології, що прийшли у бібліотечні установи, дали відчутний поштовх усім напрямам бібліотечної справи.

Аналіз підходів, що сформувалися в бібліотекознавстві, свідчать про послідовний зв'язок комунікації з бібліотечним обслуговуванням та наданням користувачам найсучасніших послуг. Комунікаційні процеси пронизують всі напрямки діяльності сучасної бібліотеки, в якій комунікація є найважливішим системоутворюючим елементом.

Всі рівні комунікацій в бібліотеці, пов'язані з інформаційними процесами, повинні бути з'єднані в єдину структуру. Моделювання подібної структури дасть змогу говорити про бібліотеку як про комунікативну систему.

Сьогодення потребує від бібліотек неперервної модернізації і трансформації бібліотечних функцій, впровадження інноваційних форм комунікації і сучасних інформаційних послуг, використання технологій інформаційного забезпечення у відповідності з навчальним процесом.

За останні роки бібліотека ВТЕІ впровадила нові інформаційні сервіси. Виходячи із своїх технічних можливостей наша бібліотека підняла на новий рівень систему інформаційно-комунікаційного простору та обслуговування користувачів.

Свою діяльність бібліотека ВТЕІ проводить відповідно до плану навчально-виховної роботи на навчальний рік, керуючись нормативними документами Міністерства освіти і науки та Міністерства культури України.

Вся наша робота тісно пов'язана з використанням системи Віртуального діловодства, яка забезпечує процес створення, управління доступом і розповсюдження електронних документів. Іншими словами це передача і

приймання файлів між структурними підрозділами та кафедрами нашого інституту.

Важливим інструментом дистанційного забезпечення інформаційних потреб та розширення бібліотечних послуг є Web-сторінка бібліотеки, яка постійно поновлюється та модернізується. Її змістовна частина постійно поповнюється інформацією про бібліотеку, бібліотечні послуги, події та акції; про видання бібліотеки, а саме, бюлетені нових надходжень, рекомендаційні списки літератури, бібліографічні покажчики та переліки періодичних видань.

Культурно-просвітницька та виховна робота бібліотеки широко рекламується як на офіційному сайті інституту, так і на бібліотечній Web-сторінці, в мережі Facebook.

Йдучи назустріч сьогоднішньому користувачеві та застосовуючи новітні електронні засоби, бібліотеки намагаються надати якнайширший доступ до інформації. І тут постає питання донесення до користувача інформації про всі наявні ресурси та здійснювані заходи. Тому щоб привернути до себе увагу, наша бібліотека розміщує інформацію про себе в соціальній мережі Facebook, що теж є своєрідною пропагандою діяльності роботи бібліотеки, її рекламою серед студентської молоді.

Співробітники бібліотеки подають інформацію про всі заходи, що проводить бібліотека, фото-звіти, оголошення з запрошенням відвідати виставки, презентації, зустрічі.

Стратегія бібліотеки ВТЕІ орієнтована сьогодні на створення єдиного комунікаційного простору як гармонійного зібрання друкованої та електронної колекцій, що досягається шляхом формування власних та організації доступу до світових інформаційних ресурсів.

З 2015 року фонд бібліотеки поповнюється мережними локальними документами. Це електронні повнотекстові копії навчально-методичної літератури, які передаються із видавничо-редакційного відділу, їх на сьогоднішній день 1356 одиниць. Основну частину складають методичні видання ВТЕІ КНТЕУ, також підручники, посібники, довідники, статистичні збірники; матеріали студентських наукових конференцій; збірники наукових праць.

Враховуючи вимоги часу, в 2016 році для науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти адміністрацією інституту було придбано повнотекстову базу даних навчальних видань видавництва «Центр учбової літератури», яка надає доступ до більш як 1000 назв підручників, навчальних посібників економічної тематики. Доступ до всієї збірки повних текстових видань можливий в читальних залах бібліотеки інституту.

Викладачі та здобувачі вищої освіти активно користуються цим ресурсом, відслідковують новинки.

Суттєву допомогу в якісному інформаційному забезпеченні навчального процесу відіграє використання інформаційно-бібліотечної системи УФД «Бібліотека». Саме завдяки їй, з 2000 року забезпечується максимально комфортний доступ користувачів до фондів бібліотеки. Ми системою дуже задоволені, бо вона забезпечує комплексну автоматизацію бібліотеки, враховує всі основні виробничі цикли і надає максимально комфортний і адекватний доступ користувачів до фондів бібліотеки.

За допомогою автоматизованої системи «УФД/Бібліотека» обробляється весь обсяг нових надходжень, здійснюється доступ до електронних документів, ведення інформації щодо читачів. Завдяки цій системі, починаючи з 2007 року, абонементи навчальної та наукової літератури, а згодом і читальні зали бібліотеки, розпочали автоматизовану видачу документів на електронні формуляри читачів, базовану на технології штрихкодування.

Одним із останніх інноваційних нововведень є запровадження технології QR-кодування. Співробітники бібліотеки застосовують технологію QR-кодування під час анонсу заходів або подій, які відбуваються в бібліотеці. А також ця технологія використовується і при виготовленні читацьких квитків з метою поширення інформації про бібліотеку та її ресурси. При наявності мобільного пристрою з фотокамерою та можливістю виходу в Інтернет завантажити електронну версію сайту бібліотеки в один клік не складе жодних труднощів. Вона не потребує додаткових фінансових витрат та значно покращує якість обслуговування користувачів в контексті сервісної діяльності бібліотеки.

Статус сучасної бібліотеки визначається не лише кількістю фонду друкованих видань, обсягом передплати, а й тим, який електронний ресурс вона створює та володіє, наскільки готова надати доступ до світових інформаційних ресурсів.

Відкритий і доступний у віртуальному просторі ресурс дозволяє користувачам працювати з інформаційним контентом цілодобово. Можливість доступу через Web-сторінку до електронного каталогу – важливий крок у діяльності бібліотеки, оскільки електронний каталог – інструмент удосконалення основної її функції – обслуговування користувачів, а в цьому випадку віддалених.

Сучасний користувач бібліотеки прагне своєчасного електронного інформування і замовлення електронної доставки документів. Сьогодні важливо не тільки створення необхідних умов доступу до інформаційно-

бібліотечних ресурсів, але і своєчасне поширення інформації в інститутському середовищі. Тому для швидкого та регулярного інформування професорсько-викладацького складу про нові надходження бібліотека видає «Інформаційний бюлетень нових надходжень». Він був започаткований у 2000 році. Спочатку бюлетень мав друкований вигляд брошури, яка містила систематизований список нових надходжень. Важливо, що до бюлетеня входять лише ті видання, які вже пройшли відповідну науково-технічну обробку, введені в електронний каталог і вже пропонуються до послуг читачів.

Завдяки інформаційним технологіям і науковому підходу, сьогодні інформаційний бюлетень — це видання, яке містить сканований зовнішній вигляд книги, бібліографічний опис та анотацію. Це значно допомагає користувачам орієнтуватись у змісті книги. Також бюлетень містить бібліографічний перелік опорних конспектів лекцій, збірників наукових праць та науково-методичних видань. Всі джерела нових надходжень систематизовані в алфавітному порядку.

Вчасно отримана інформація про нові видання, що надійшли до бібліотеки, є важливою для здобувачів вищої освіти та викладачів. В інституті бюлетень нових надходжень розповсюджується в PDF-форматі системою електронного діловодства інституту, а також розміщується на Web-сторінці бібліотеки у розділі «Нові надходження».

Традиційно в бібліотеці організовуються книжкові виставки і відкриті перегляди літератури до знаменних і пам'ятних дат, наприклад: «В книжковій пам'яті – миттєвості війни», «Науку створюєш ти», «Вимріяна поколіннями», «Від козаків до воїнів АТО», «Гроші. Енергія універсального еквіваленту», «Не згасне свіча болю і скорботи», «Відкриваємо Європу разом», «Великодня радість землю обіймає», «Над пам'яттю роки не владні», «Свято сильних, мужніх і безстрашних».

Однією з форм популяризації інформаційних джерел та розкриття бібліотечних фондів через Web-сторінку є така форма, як віртуальна виставка. Так, поряд з традиційними, співробітники бібліотеки створюють і віртуальні виставки нових надходжень та віртуальні тематичні виставки, які забезпечують користувачів ілюстрованою бібліографічною та фактографічною інформацією, доповнюючи її текстами та довідковими статтями з мережі Інтернет. Наприклад, створено віртуальні виставки «Англійська мова – мова міжкультурної комунікації» для популяризації вивчення та сприяння підвищенню рівня володіння англійською мовою, «Загадковий світ Японії», яка знайомить з історією та сьогоденням цієї

східної країни, її звичаями та літературною спадщиною, «Індустрія туризму та гостинності» яка створена до Міжнародного Дня туризму та інші.

Одним із методів співпраці та комунікації бібліотеки та здобувачів вищої освіти є організація та презентація фотосушок. Так у вестибюлі було представлено до перегляду фотосушку «Ми в Європі», на якій експонувалися світлини здобувачів вищої освіти та співробітників бібліотеки, що подорожували визначними місцями Європи. Також було створено фотосушку «ONLY LIBRARY», де розмістилися світлини співпраці та комунікації здобувачів вищої освіти та працівників бібліотеки.

Оскільки сучасна молодь надає перевагу аудіовізуальній інформації, виникла ідея створення буктрейлерів – як однієї з сучасних форм презентації книг та популяризації читання. Так були створені буктрейлери до книг «Донбас — арена війни», на книгу Наталки Доляк «Чорна дошка», буктрейлер, присвячений творчості нашої землячки Валентини Сторожук «Переклад із Ластовиної», також буктрейлер до книги Оксани Забужко «Літопис самовидців». Всі вони представлені на Web-сторінці бібліотеки в рубриці “Буктрейлери до книг”.

З метою розширення комунікативного простору бібліотека проводить різноманітні масові заходи. З метою вшанування пам’яті героїв Небесної Сотні відбулась літературно-патріотична година «Їм у віках судилося безсмертя...», за участю викладачів і здобувачів вищої освіти. Через відеопрезентації, слайди та буктрейлер, підготовлені співробітниками бібліотеки, присутні мали можливість побачити все те, з чого починались події на Майдані, які сколихнули весь світ.

В рамках відзначення 203-річниці від Дня народження Тараса Шевченка відбувся захід «ВТЕІ читає Кобзаря». Разом із здобувачами вищої освіти та кураторами читалися вірші великого Кобзаря. За результатами конкурсу переможці отримали тематичні призи — Кобзарі Тараса Шевченка.

В межах відзначення Року Японії в Україні відбувся захід на тему: «Країна Вранішнього Сонця», підготовлений здобувачами вищої освіти та бібліотекою інституту. Було створено відео-презентацією «Країна Вранішнього Сонця». Родзинкою заходу став майстер-клас «Орігамі – технологія XXI століття», який підготувала та провела заступник декана обліково-фінансового факультету.

Відбулась година пам’яті «Чорнобиль та Фукусіма: уроки історії» приурочена до Міжнародного дня пам’яті жертв радіаційних аварій і катастроф. Екскурс у трагічне минуле Чорнобильської катастрофи організували бібліотека та здобувачі вищої освіти обліково-фінансового факультету.

Періодично бібліотека інституту організовує і проводить зустрічі з письменниками. Так, наприклад, відбулася зустріч з публіцистом-аналітиком, дослідником політичної історії України Павлом Правим (Бондаренком) та журналістом-блогером, письменником у жанрі історичного роману, Дмитром Калинчуком (Вовнянком), який у складі Київського козацького полку ім. Т. Шевченка у 2014-2017 рр. брав участь в АТО.

Запрошені гості презентували свої нові твори: публіцистичний твір Павла Правого «Картонні герої» та роман Дмитра Калинчука «Дівча в прицілі». На згадку про зустріч автори подарували для бібліотеки інституту та наших користувачів презентовані твори з автографами.

Працівники бібліотеки інституту організували і провели годину-реквієм «Чорні дошки» нашої пам'яті». На захід була запрошена наша землячка письменник, журналіст Наталка Доляк, автор роману про Голодомор «Чорна дошка». Автор цікаво і зворушливо поділилася з присутніми історією написання роману. Учасники заходу переглянули буктрейлер на книгу.

Також відбулась зустріч з поетом, художником, надзвичайно цікавою людиною - Сергієм Татчиним, який поділився своїми літературними вподобаннями. В авторському виконанні звучала чудова поезія. На згадку про зустріч користувачам бібліотеки Сергій Татчин подарував книги «Вінницька абетка» та «Епістолярніхроніки» з автографом.

У стінах бібліотеки інституту відбулася презентація книги вінницького автора Ігоря Клочка «Буття на дотик», він є творцем близько 30-ти посібників з математики.

Книга «Буття на дотик» — перший художній твір Ігоря Яковича є синтезом прози, поезії, графіки, музики і філософії.

Нещодавно для здобувачів вищої освіти факультету економіки, менеджменту та права відбулась презентація книги «Рожденные страдать?», в якій описана історія Голокосту та спогади людей, які пережили ті жахливі роки. Презентував книгу автор-упорядник, цікава та неординарна людина із Королівства Нідерландів Кор Роос. На згадку про зустріч він підписав презентовані книги, подарував їх бібліотеці та всім охочим.

Кожна зустріч в бібліотеці – це теплота спілкування, радість від занурення у цілющі джерела художнього слова, яке єднає всіх спраглих, що прагнуть до творчих пошуків, адже з-правіку джерелом духовного багатства була книга.

Бібліотекою інституту організовуються різні форми роботи, наприклад: майстер-клас з писанкарства, учасниками якого стали працівники бібліотеки та здобувачі вищої освіти на чолі з заступником декана. Своїми знаннями та умінням писати великодню писанку поділилася відома у Вінниці майстриня –

Вікторія Кушніренко, яка розповіла та продемонструвала всі етапи її виготовлення.

Також відбулась зустріч з майстринями художньої вишивки: заслуженою майстринею народної творчості України Любов'ю Павлівною Шаламай, та Зінаїдою Михайлівною Шевчук. Любов Шаламай презентувала свої вишиванки та проекти «Видатні особистості України» та «Видатні сучасники». У портретній галереї - Т. Шевченко, Л. Українка, В. Стус, В. Симоненко, І. Богун, Княгиня Ольга, Б. Ступка, М. Грушевський, всього - 29 вишитих портретів. Першокурсники обліково-фінансового факультету мали можливість познайомитись із дивовижними вишитими полотнами вінницьких майстринь. Захід пройшов у теплій та дружній атмосфері.

Підсумовуючи сказане, формування в бібліотеці ВТЕІ відкритого інформаційного-комунікативного простору, можливість доступу до різних типів та видів інформації, їх комплексне поєднання сприяє створенню гнучкої інфраструктури інформаційного забезпечення професорсько-викладацького складу та студентів інституту, успішному задоволенню їх інформаційних потреб і запитів, поширенню сучасного спектру послуг та сервісів бібліотеки.

Таким чином, питання впровадження в бібліотечну практику інформаційно-комунікаційних технологій, створення власних електронних ресурсів і визначення тенденцій їхнього подальшого розвитку є справою державного значення.

Реальне майбутнє – у тих бібліотеках, які поєднують традиційну культуру спілкування з книгою та нові інформаційні технології. Це – стратегічний напрям на шляху модернізації української бібліотечної системи.